

Făuritori ai Unirii Basarabiei cu România.

Autor : col (r), conf.univ., dr.Anatol Munteanu

Cuvânt către cititor

Spre sfârșitul Primului Război Mondial în cadrul armatelor imperiale ruse erau circa 300.000 de soldați și ofițeri români-moldoveni de peste Prut.

Basarabia, în 1917, intrase conștient în revoluție. Militarii moldoveni, împreună cu rușii, ucrainenii și alte minorități naționale s-au încadrat în lupta antimonarhică. Începând cu luna aprilie al acelui an, direcția s-a schimbat radical spre o Mișcare de Eliberare Națională. Liderii Mișcării, și în primul rând militarii și patrioții români-moldoveni, în punctul culminant al bătăliei spre independență și Unire cu Țara, au cerut Guvernului României, evacuat la Iași, să ajute și să primească Basarabia-pământ românesc, în cadrul Regatului. Ei, moldovenii, nu se mai temeau de colosul imperial rus, de armatele ruse care, anarhizate, dezertau în masă de pe frontul românesc. În sufletul luptătorilor și patrioților basarabeni se înfiripase acel fior al libertății și unirii de neam.

Istoria anului 1917-1918 ne-a dat nouă, românilor, o lecție unică și irepetabilă, cum din mai multe forțe slabe, dezbinare, se poate forma un flux politic puternic și bine orientat.

Câțiva lideri politici, ajutați de militarii patrioți basarabeni, organizați în Comitete Ostășești dar și cu ajutorul Armatei Române, au reușit să realizeze combinația de racordare a intereselor politice, naționale și sociale, să ne aducă la Unirea din 27 martie 1918 – prima etapă de făurire a României Mari.

După Unire, Basarabia în componența României Mari a cunoscut schimbări radicale în toate domeniile, inclusiv în problema agrară și a țărănimii de la sate.

Dar cele mai negre pagini ale istoriei contemporane sunt legate de evenimentele de după 28 iunie 1940. Viața liberă și prosperă a basarabenilor a fost întreruptă de invazia sovietică. Din acea perioadă, Basarabia a cunoscut, sub regimul sovietic, momente dramatice, când foștii deputați ai Sfatului Țării, oameni politici, profesori universitari și școlari, preoți și țărani gospodari, au fost supuși represiunilor staliniste, au făcut pușcării, au plătit cu viața convingerile politice unioniste, au fost trimiși în Siberia, în GULAG-urile sovietice, unde au fost exterminați, ca trădători și criminali.

În continuare vom prezenta scurte note biografice ale acestor martiri, faptuitorii Unirii Basarabiei cu România, precum și a membrilor Sfatului Țării.

Locotenent-colonel Andronache Gheorghe (1893-1941)

Scriitor, cadru militar în Armata imperială rusă, Armata moldoenească și în Armata română.

Andronache Gheorghe s-a născut la 8 aprilie 1893 pe frumoasele plaiuri din codrii Moldovei, în comuna Chiperceni, județul Orhei, Basarabia.

Studiile școlare primare și liceale le-a făcut în satul natal și în Orhei. Încă din copilărie era impresionat de Cetatea Orheiului vechi, de bisericile și arhitectura medievală, de monumentele, casele domnești ale domnitorului Moldovei Vasile Lupu.

Lucrează și învață la gimnaziu în Orenbur (Rusia). În 1913-1914 este elev al Școlii militare de infanterie din Odesa, din iulie 1914, cu un grup de absolvenți militari, este trimis pe Frontul din Galiția în calitate de sublocotenent, în Regimentul 2 cavalerie. Mai târziu este trecut pe frontul de sud-vest, în cadrul Armatei ruse, unde primește botezul luptelor cu inamicul german, este rănit în lupte la ambele picioare, dar iarăși revine în unitate. Pentru merite strălucite în bătălii, pentru vitejie și curaj este decorat cu ordine și medalii de luptă ale țarului Nicolae al II-lea. În noiembrie 1916 Regimentul de cavalerie este transferat pe Frontul românesc în partea de Nord a Moldovei, este avansat la gradul de căpitan, apreciat ca specialist militar și cunoscător a trei limbi: română, rusă și germană .

Aici, în Moldova lui Ștefan cel Mare este mai aproape de români-moldoveni, de năzuințele și greutățile poporului, colaborează ca profesionist militar, cu ofițerii unităților militare românești pe Frontul românesc. Armata rusă era influențată de spiritul revoluției ruse, soldații părăsesc frontul, sunt chemați la luptă pentru drepturile politice, sociale, pentru pământ și libertate.

La 2 martie 1917 căpitanul Gheorghe Andronache, încadrat în Divizia 47 infanterie își amintea cum generalul Bolotov, comandantul diviziei i-a convocat pe ofițerii Statului Major a Marii unități pentru a le comunica vestea de abdicare a Țarului rus Nicolae al II-lea și a fratelui său – Marele Duce Mihail Alexandrovici. Căpitanul Andronache în memoriile sale scria, că generalul rus Bolotov ”...arăta foarte abătut și deprimat, spunându-ne, printre altele, cu o emoție crescândă: - Nu poate fi nici o nîdejde în izbânda războiului în faoarea Rusiei, dimpotrivă, sunt simptome care prevestesc complecta descompunere și anarhizare a Armatei și odată cu aceasta și prăbușirea întregii Rusii, într-un timp fulgerător de scurt, pe care îl așteptăm dintr-un moment în altul.” Într-adevăr, menționează ofițerul mai

târziu ”*Marea Rusie imperială*”, nu peste mult timp s-a transformat într-o ”*Mare Roșie de sânge*” și apoi într-o ”*Mare Moartă*”, ca un imens cimitir.

Armata imperială rusă, prin pierderea disciplinei și a autorității comandai militare, a devenit un ”*gigantic cadavru în putrefacție*” plin de viermii anarhiei, pornită din însăși capitala imperiului. Imediat după revoluție, Rusia a fost cuprinsă de un război civil, fraticid, între rușii ”*albi*” și rușii bolșevici ”*roșii*”, care pe parcursul timpului au instaurat dictatura proletară bolșevică, dictatura stalinistă și comunistă.

În perioada 1917-1918 pe frontul de răsărit al Antantei, Armata română se lupta singură, fără aliați, pentru apărarea și integritatea României, la Mărăști, Mărășești și Oituz, oastea română, condusă de generalii români printre care și generalul român-basarabean, Așexandru Averescu, cuprinsă de eroism și bravură militară își ”*împletea cununa de lauri a nemuririi*.”

În același timp Moldova românească și Basarabia era împânzită de dezertori ai armatei ruse, de soldați fără comandanți și ofițeri, care puneau stăpânire pe satele moldovenesti, instaurau anarhia, omorau gospodarii înstăriți, jefuiau averile acestora, instaurau sovete de bolșevici.

Forțele patriotice din Basarabia, și în primul rând militarii moldoveni din Armata rusă se organizau pentru a opune o rezistență forțelor bolșevice. Se înființează Comitete Militare Ostășești din moldoveni basarabeni la: Odesa, Iași, Chișinău, Ecaterinoslav, Simferopol, Sevastopol, Kiev, ș.a. Căpitanul Gheorghe Andronache face parte din Comitetul Ostășesc Moldovenesc de la Iași, participă la evenimentele de apărare și stabilizare a situației în localitățile Moldovei.

În iunie 1917, căpitanul Gheorghe Andronache este promovat în Comitetul Central Ostășesc Moldovenesc, organizat de ofițerii moldoveni ce se aflau în garnizoana Chișinău. Din Comitet mai făceau parte: colonel Nicolae Furtună, maiorul Tudor Cojocaru, maiorul Vladimir Cijevschi, sublocotenentii: Gherman Pântea, Grigore Cazacliu, Vladimir Bogos, Vasile Țanțu, Andrei Scobioală, Ștefan Holban, căpitan Emelian Catelli. Congresul Ostășesc Moldovenesc îl numește pe căpitanul Gheorghe Andronache ca Comandant al Detașamentului de Gardă și Cavalerie pentru ordinea publică în Chișinău. Mai târziu asigură paza obiectivelor importante și a membrilor Sfatului Țării.

În componența Detașamentului intrau: *4 escadroane de cavalerie cu 24 ofițeri și 32 subofițeri reangajați, 480 soldați, 540 cai de serviciu și 24 cai pentru mitraliere și trăsură.*

În acea perioadă la Chișinău erau dislocate un număr foarte mare de unități militare ale Armatei ruse care erau formate numai din soldați și ofițeri ruși și ucraineni. Aceste unități și serviciile secrete ruse, țineau ca în clește situația din Basarabia în interesul Rusiei, se crease o situație politică nefavorabilă pentru Mișcarea națională românească din regiune. În cartea ”Albumul Basarabiei,

ofițerul Gheorghe Andronache, a prezentat detaliat componența Armatei ruse la Chișinău și în provincie: ”...*regimentul 7 infanterie, detașamentul regimentului 21 infanterie, detașamentul 4 pionieri, regimentul 21 cavalerie-grăniceri, regimentul 3 cavalerie- ”Zaamuri”, divizionul 2 cavalerie al Regimentului de cazaci 2 de la Don, regimentul 43 infanterie rezervă polonez, detașamentul al 16-lea automobile, Statul Major al diviziei a III-a de mitraliori, detașamentul 53 hidrotehnic, atelierele de cizmărie ale armatelor 7 și 9, batalionul 34 de exploatare, secția 54 de motorizate, laboratorul chimic al armatei 9, batalionul 14 ucrainean, batalioanele 8 și 24 căi ferate, batalionul 53 de pază, regimentul 230 infanterie, trenul de luptă nr.120, detașamentul de infanterie nr.401, batalioanele de transport: 120, 596, 597, 5989, regimentul 45 hidrotehnic, partea logistică și sedentară a regimentelor 53 și 54, detașamentul hidrotehnic 20.”*

O parte din aceste unități erau bolșevizate, acestea duceau o propagandă activă cu militarii basarabeni împotriva României, promovau puterea sovietelor. Numărul foarte mare de militari nemoldoveni, ce se aflau la Chișinău și cărora le erau străine doleanțele basarabenilor. Nu numai că nu au permis soldaților și ofițerilor basarabeni ale ținutului să devină și un centru al Mișcării Ostășești Moldovenești, dar puneau în pericol și activitatea partidelor naționale, politice și a Sfatului Țării. De la o mică scânteie, neînțelegere cu autoritățile militare rusești se putea ajunge la confruntări armate. Folosind autoritatea personală și inteligența a reușit să stingă multe conflicte.

Gheorghe Andronache era un ofițer curajos și credincios camarazilor de luptă și cauzei naționale. Dăm un exemplu care caracterizează personalitatea ofițerului de adevărat militar și combatant: în ziua de 6 ianuarie 1918, de Bobotează, în ajunul Crăciunului, bolșevicii ruși din Front-otdel au atacat trenul și au împușcat în batalionul de români-ardeleni, foști prizonieri de război care se întorceau din Kiev spre Chișinău. Locotenent colonelul Andronache, cu riscul propriei vieți, s-a implicat în acest eveniment, a luat apărarea ardelenilor, a oprit luptele și vărsările de sânge, a vorbit ferm și convingător în fața ostașilor ruși și moldoveni răzvrățiți. Putea fi arestat și împușcat, dar nu i-a fost frică, a mers la conducerea bolșevică și evreiască, la ”Front-otdel”, la comandamentul garnizoanei Chișinău, la comandanții bolșevici - Levinzon, Perper, Leuberg, Dementiev, Rajcov, Nicolaev, cu care a negociat o pace temporară, prevenind împușcarea și decimarea batalionului ardelenesc (compus din sași, slovaci, nemți, români ș.a.), le-a acordat ajutor medical, baie, hrană caldă.

În perioada rebeliunii de arestare a militarilor moldoveni (6-12 ianuarie 1918) și a membrilor Sfatului Țării de către bolșevicii ”Front-otdel”, locotenent-colonelul Andronache Gheorghe a opus o rezistență acerbă, a zădărnicit planul adversarilor, a prevenit distrugerea prin explozii de bombe amplasate în orașul Chișinău, a organizat, împreună cu alți activiști și militari moldoveni, prin rețeaua

de "militari cercetași", înaintarea și ofensiva diviziilor de infanterie a Armatei române în Chișinău, Bălți și Izmail.

Locotenent-colonelul Andronache Gheorghe a fost nu numai un orator convingător, dar și un scriitor al timpului său, iar lucrarea "Albumul Basarabiei" este o carte nemuritoare, el scrie: "*Pentru Unirea tuturor românilor într-un singur mănunchiu, au luptat și au murit cei mai buni reprezentanți ai Neamului nostru. Ei sunt sfinții noștri, pe care trebuie să-i cinștim și să-i proslăvim atât pentru meritele lor, cât și pentru educația generațiilor viitoare, precum și pentru întărirea conștiinței noastre naționale.*"

E locul aici să aducem prinosul nostru de recunoștință tuturor acelor care au contribuit la păstrarea și promovarea românismului în Basarabia, din 1812 și până în prezent, precum și acelor care au activat intens pentru desăvârșirea Unirii pe calea scrisului, a viului grai și a armelor și care astăzi nu se mai găsesc printre noi. Faptele lor mărețe să rămână pildă tuturor în care bat inimi românești, generațiilor prezente și viitoare, ca o cheazășie pentru consolidarea și progresul poporului românesc pe veci întregit."

În armata Republicii Democratice Moldovenești pentru meritele deosebite și curaj, ca patriot și comandant de Detașament special, Gheorghe Andronache este avansat *de la căpitan la maior* și la gradul de *locotenent-colonel*. Activează în cadrul Oștirii române, dar este trecut înapoi la gradul de căpitan, avut în cadrul armatei ruse în 1916, fără a fi avansat la un grad mai superior. La 14 noiembrie 1920, împreună cu alți ofițeri și subofițeri ai Armatei moldovenești, prin ordin este trecut în componența Armatei Române, la început la București în Regimentul 2 vânători. După care în fiecare an este mutat din unitate în altă unitate, și anume: în Regimentele de infanterie 19, 10, 24, 7 ș.a.; la Cercul Militar de recrutare Orhei și Chișinău, Comenduirea pieței militare Chișinău. În anii 1934-1935 este transferat în Regimentul 18 infanterie "Tudor Vladimirescu" din Târgul Jiu. Având familie și doi copii mici: Serghei (1917) și Raisa (1916), dar și din cauza rănilor de pe front, la 31 octombrie 1935 se retrage din Armata română, revenind la baștină (o.z. nr.570/1935). A fost cadru militar modest, respectat de camarazi și subofițeri. Participă activ la viața social-politică din Moldova. Menținea relații de rudenie și prietenie cu oamenii din satul de baștină, Chiperceni, Orhei și Chișinău, își ajută concetățenii în măsura posibilităților.

Scrie și editează mai multe lucrări publicitice și documentare, printre care: "*Albumul Basarabiei*", "*Revoluția moldovenilor*", "*Oameni și fapte*", "*Pe urmele istoriei*", lucrări în manuscris, ținute în taină de serviciile securității românești și predate KGB –ului sovietic.

În prefața cărții "Albumul Basarabiei", 8 aprilie 1933, Gheorghe Andronache, cu un înalt simț de patriotism, scrie: "*Fraților și camarazilor mei moldoveni și tuturor luptătorilor basarabeni pentru românism, cu arma sau cu*

condeiul, cu care împreună, în timpurile grele, premărgătoare ac tului scump Unirii, am dus lupta pentru cauza națională în Basarabia, în răstimpul anilor 1917-1918, și cu cari am înjghebat primele Unități militare din Republica Moldovenească.

În semn de scumpă amintire și de nețărmurită și veșnică recunoștință, dedic această lucrare.”

Cu părere de rău, meritele și faptele militare ale locotenent-colonelului Andronache Gheorghe, legate de evenimentele istorice ale Unirii Basarabiei cu România, nu au fost apreciate după justa lor valoare de contemporanii și conducerea militară a României, nu s-a realizat gândul dânsului de a-și face o carieră militară în Armata Română, era suspectat ca fiind ”simpatizant al țărănimii legionare”. Date despre viața și moartea eroului basarabean, după 1935, rămân și astăzi necunoscute.

Cert este că serviciile KGB sovietice, în noiembrie 1948 au cerut de la autoritățile militare românești, ministerul de război, dosarul personal nr.217/m.B 1935 și calificativele ofițerului Andronache Gheorghe, demult trecut în rezerva.

De ce oarele-ar fi trebuit serviciilor secrete ruse, după 15 ani și un război Dosarul personal al ofițerului român, patriot Gh.Andronache? Este și aceasta o enigmă leată de dispariția prematură a eroului.

Pentru meritele militare pe frontul de la răsărit în Primul Război Mondial a fost decorat de conducerea militară a Imperiului rus cu: *Crucea și Ordinul Sfântului Gheorghe clasa IV-a, Ordinul Sfânta Ana clasa III-a și a IV-a, Ordinul Sfântul Stanislav clasa II-a, Sfântul Vladimir cu spadă, clasa IV-a*, decorații românești: *Ordinul Coroana României, medalia Regele Ferdinand I.*

Bibliografie

- 1.Figuri contemporane din Basarabia, Enciclopedie, Chișinău, 1939
- 2.Andronache, Gheorghe, Albumul Basarabiei, Bucuresti, 2000.
- 3.Dosar personal, nr.217, m.B, 1935, Arhiva militară, Pitești.